

MERSİN YÖRESİNİN JEOLJİK MİRAS UNSURLARI

Nurdan İnan ve Selim İnan

Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Mersin Üniversitesi, 33343, ninan@mersin.edu.tr

Orta Toroslar, batıda Kırkkavak Fayı (KB Antalya) ve doğuda Ecemiş Fay hattı arasındaki bölge olup, Mersin ili bu kuşağın doğusunda yer alır. İl sınırları içinde Paleozoyik, Mesozoyik ve baskın olarak Senozoyik dönemlerine ait kayalar yüzeylemektedir. İlin kuzeyinde yer alan Bolkardağları; değişik türdeki pek çok jeolojik yapıyı görsel güzellikte barındırır. Bölgede, Karain Mağarası, Saydibi Mağarası gibi çok sayıda mağara oluşumu vardır.

Mersin yöresinde, makrofosil yatakları dikkat çekicidir. Erdemli kuzeyindeki Sandal Dağı'nda bulunmuş olan deniz ineği (*Metaxytherium*) fosili, Türkiye'de bu fosilin bulunduğu ilk ve tek lokasyondur. Sarıveli köyündeki kum ocaklarında bulunmuş olan filgillere ait (*Tetralophodon*) alt çene ve azı dişi fosilleri, ülkemizde ve dünyada sayılı lokalitelerde tesbit edilebilmiş nadir omurgalı fosillerindendir. Bol mollusk fosili içeren Akitaniyen plaj oluşumları Küçükörgün köyünde, Tortoniyen plaj oluşumları ise Çimento Sanayi (Karacailyas-Tarsus) atık alanında bilimsel ve görsel güzellikte yüzlekler vermektedir. Arslanköy civarında bollukla yaprak fosili bulunduran lokasyonlar vardır. Mut havzasındaki Kırtıl Köyü'nde ve Aydınçık kuzeyindeki Durağan Köyü-Bucak Mahallesi Üst Devoniyen yaşlı brakiyopod, trilobit, bryozoa, krinoid ve mercan fosillerinin oluşturduğu fosil tarlaları vardır. Kayrak köyünde, Alt Silüriyen yaşlı şeyl kayalarında zengin graptolit fosilleri bulunmaktadır. Graptolit içeren bu kayaların hem Dünyada hem de ülkemizde sınırlı alanlarda bulunması, bölge açısından önemli bir bilimsel zenginliktir. Yenisu Köyü'nde, Erken-Orta Miyosen yaşlı plaket killi kireçtaşlarında Ringagil ve Sazangillere ait balık fosilleri bollukla bulunmaktadır.

Sarıveli Köyü'ndeki (Tarsus) dev konkresyonlar ilginç oluşumlardır. Akdeniz bölgesinde yaygın olan kalışlar ise il merkezi ve yakın çevresinde güzel örnekler oluşturmaktadır.

Batıda Ermenek, güneyde Gülnar, Silifke ve doğuda Erdemli-Kırobası arasında kalan geniş bir alanı kapsayan Mut Miyosen Havzası, Türkiye Jeolojik Miras Ulusal Envanteri çalışmalarında öncelikli uygulama alanıdır. Bu havza, dünyada en çok turist çeken jeopark alanlarından biri olan Güney Alplerdeki Haute Provence (Fransa) alanı gibi her türden jeolojik oluşumu barındırmaktadır. Mut havzasında resiflere dair tüm kuramsal bilgiler gözlenip, test edilebilir. Bölgede Alahan Manastırı, Olba-Diokaiseria (Uzuncaburç), Korykos (Kızkalesi) ve Kanytelis (Kanlıdivane) gibi antik yerleşimlerin ve Akdenizin mavi bayraklı plajlarının olması havzanın jeolojik zenginliğini artıran özelliklerdir.

Mut Havzasının kireçtaşı kayaları lapyta, dolin, uvala, polye, obruk, düden ve mağara gibi karstik aşınım şekilleriyle; sarkıt, dikit, sütun gibi karstik birikim şekillerini en karakteristik görünümüleriyle barındırmaktadır. Astım Mağarası, Gilindire Mağarası gibi mağaralar, Yerköprü Şelalesi gibi şelaleler, Cennet-Cehennem ve Kanlıdivane obruk oluşumları görsel güzellikte örneklerdir. Ayrıca; Sorgun Kanyonu, Lamas Kanyonu ve Kayacı Vadisi, Kızkalesi kuzeyindeki Şeytan Deresi Vadisi, Mut'un doğusundaki Çömelek Köyü civarındaki Sason Kanyonu, Silifke'de denize ulaşan Göksu Nehri boyunca uzanan Göksu Vadisi ve Göksu Kanyonu gibi derin vadi ve kanyonlar görsel güzellikteki diğer jeolojik unsurlardır.

Göksu Deltası; kıyı boyu akıntılarına, kıyıya yakın denizin derinliğine, rüzgar ve dalgaların özelliğiyle, nehrin taşıdığı su ve sediman miktarına bağlı olarak mevsimsel olarak durmaksızın değişen bir görünüm sunmaktadır. Deltada; birikinti yelpazesi, menderes ve kanal yapıları gibi Göksu Nehrinin oluşturduğu çökel yapılarının yanında; bataklık, lagün ve plaj çökelleriyle, kumullar jeolojik mirasın güncel örnekleri olarak panoramik alanlar oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Jeolojik Miras Unsurları, Mersin, Türkiye.

GEOLOGICAL HERITAGE ITEMS OF THE MERSIN REGION

Nurdan İnan and Selim İnan

Jeoloji Mühendisliği Bölümü, Mersin Üniversitesi, 33343, ninan@mersin.edu.tr

The central Tauride is described an area restricted by Kırkkavak fault (NB Antalya) in the west and Ecemiş fault in the east in where Mersin province takes a place in the east. In the province, predominantly Senozoic, and also Paleozoic and Mesozoic rocks expose. The Boklar Mountains taking a place in the north of the province include many different types of geological structures showing a visual beauty. In the region, there are many caves such as Karain and Saydibi caves.

In the Mersin region, macrofossil deposits are noteworthy. The site of sea cow (*Metaxytherium*) fossil in the Sandal Mountain, northern Erdemli is a first and an unique location in Turkey. Lower jaw and teeth fossils of *Tetralophodon* found in sand quarries of the Sarıveli village are rare vertebrates reported from limited localities in our country and also in the world. Aquitanian beach deposits containing abundant mollusc fossils in the Küçükörgün village and Tortonian beach deposits in the cement industry waste field (Karacailyas-Tarsus) crop out in a scientific and visual beauty. There are locations around the Arslanköy village containing fosil leaves. Fosil fields of Upper Devonian brachiopod, trilobite, bryozoa, crinoid and coral fossils are present in Kırtıl village within Mut Basin and in Bucak district of Duruhan village in northern Aydınçık. In the Kayrak village, Lower Silurian aged slates are rich in graptolit

fossils. As well as in our country and the world, graptolite-bearing these rocks are found in the limited areas, therefore it has an important scientific wealth for the region. In the Yenicesu village, Early-Middle Miocene plate-like argillaceous limestone rich in fish fossils including graptolites and carps.

In Sarıveli village (Tarsus), the giant concretions are interesting formations. Caliche is common in the Mediterranean region and its good examples are also present around the city center. Miocene Mut Basin, covering a wide area between Ermenek in the west, Gülnar and Silifke in the south, and Erdemli-Kırobası in the east, This basin such as Haute provence in the southern Alps (France), which is one of the most attractive geopark for tourists in the world, contains geological formation of any kind. In the Mut Basin, all the observed and theoretical information about reefs can be tested. The presence of the ancient settlements such as Alahan Monastery, Olba-Diokaisereia (Uzuncaburç), Korykos (Kızkalesi) and Kanytelis (Kanlıdivane), and the blue flag beaches of the Mediterranean Sea in the region increases the wealth of geological features of the basin.

Limestones of the Mut Basin contains most characteristic appearance of karstic features such as lapies, doline, uvala, polje, aven, sinkhole and cave, and karst accumulation forms such as stalactites, stalagmites and columns. Formations such as Astım (asthma) and Gilindire caves, Yerköprü waterfall, Cennet (paradise) and Cehennem (hell) avens are examples of the visual beauty. In addition, Sorgun canyon, Lamas canyon, Lamas valley, Şeytan (devil) creek valley at north of Kızkalesi (Maiden castle), Sason canyon near the Çömelek village at east of Mut, and deep valleys and canyons such as Göksu valley and canyon along the Göksu river, which reaches the sea in Silifke are the other geological components of visual beauty. Göksu delta represents an appearance of steadily and seasonal changing depending on longshore currents, sea-depth near the shore, properties of wind and waves, amount of water and sediment carried by the river. In the delta, sedimentary structures formed by the Göksu river such as accumulation fan, meandering and channel structures, and also marsh, lagoon, beach sediments and sand dunes form panoramic field current examples of the geological heritage.

Key Words: Geological heritage items, Mersin, Türkiye.